

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 28.

Fylke: Litt.-Trøndelag

Tilleggsspørsmål nr.

Herad: Brekken.

Emne: Drick til maten
til Kvardags.

Bygdelag:

Oppskr. av: Lars Valseth.

Gard:

(adresse): Hitterdal

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. eigen.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

Drick til maten til Kvardags.Mjølch.

1. En veit ikke av anna enn at mjølch er blitt nytta som drick bestandig her i distriktet. Seltid har mjølcha vart drick ved middagsbordet som til andre mål. Kom fremmend til gårds, og man tvilte på han var først, ble han budt mjølch å drikke med det samme han kom inn. Den ble i eldre tider budt fram i en bolle, men i seinere tid i mægge med glass til. Det var (er) skemma mjølch som til vanlig nyttes som drick, men til gjester blir den gjerne tilspedd fløyte. Bruk av mystilt mjølch til drick er sjeldnere her, det forekommer helst til sjuke og små barn.
2. Mjølcha ble nytta og nyttes enda

2
som lekedrikk utenom måltidene.

3. Gammalt laga man "mjølkblende" (mjølkblainne) til drikk. De kakte den blanddrikk. Det skulle vere vatn til satt sur mjølk - ofte Kjerne mjølk. Det fortelles at denne drikken sto i skolestua i et Kar med en øse oppi. Drikk og brett av øsa kunne gå på tur mellom barna. Nå for tida brukes ikke slik drikk, det en veit, hverken i skolestua eller i heimene.

Øl:

4. En har ingen beretninger om at heimebrygget øl var hverdagsdrikk i eldre tider, og det er det heller ikke nå - her i distriktet. Det var helst til "lag" (bryllup, gravøl o.l.) det ble brygga. Det kunne ellers hende det ble brygga til drikk til varme sommerdager også, men noen fast regel var det ikke. Nå er brygg av gammeldags, heimebrygga øl sjelden, istedet kjøpt ølsirup (Pomten), og det brygges øl av den. Men det er også sjelden. Ei tid hadde man "evighetsgruppen" og brygga "evighetsøl" (omkring 1920 åra), men denne brygginga er det også blitt slutt på.

Kaffe:

5. En har ingen sikre be-
retringer om når kaffen
kom i bruk her. Men en har
hørt at for ca. 100 år sia var
det svært lite av den, og at
det bare var små kvanta som
ble drukket for dagen.

6. Omkring århundreskiftet økte
bruken, og en veit at barn
ble vant med å drikke kaffe.
Ved dette leide var nok kaffen
blitt hverdagsdrikk. Nå for
sida ser det heller ut til at
bruken avtar noe, for det er
en sjeldenhets at en ungdom
tiker den, og barna drikker
den slett ikke.

7. Det er noe forskjellig for hver
husstand hvor mange ganger
om dagen det skal drikkes kaffe.
Somme har til skikk kaffe etter
hvert mål mat, andre drikker
til overdrivelse. De tar en kof-
fetår - ofte en halv kopp - til
narsagt alle tider om dagen.
Det spiller også noe inn hvor
sparsom i beveien somme
kan være.

8. Det er vanlig en har grov-
malt kaffe i kaldt vann og

har dette koke opp.omme har
 kaffen koke ei bra stand - ofte
 opp til 10 minutter - men de
 fleste mener den ikke blir god
 når den kokes for lenge. De
 vil at kaffen såvidt skal koke
 opp og så sette den hen for
 å trekke. Gammalt brukte de
 kaffeblande å sette til for å få
 den mørk. Den ble også saltet,
 og for å få den "klar" ble
 fiskskinn satt til. Nå for tida
 nyttes hverken kaffeblande, salt
 eller fiskskinn, det en veit,
 mange mener det blir bedre kof-
 fe av grovmalt enn av finmal-
 te korn. En veit også av at
 folk har hatt heile kaffebøn-
 ner på kjelen. En veit ikke av
 andre enn tobere som i si ti
 spådde i kaffegrüt (kaffegrügg).
 Noen regler veit en ikke av.

9. Man bruker sukker til kaffen,
 men ytterst sjelden ser en folk
 som låser det opp ved å ha det
 med i koppen. Det er helst til-
 reisende som gjør det. Det blir
 satt i munnen som betes, og
 kaffen drikkes attåt. Gammalt
 kokte de plater av "råsukker"
 og satte til sirup, eller de kun-
 ne bruke brunsukker. Heile
 sukkeropper ble også kjøpt, og

det ble høgd betur av dem.
Nå nyttes helst bitsukker
(raffinade) og kjøpte plater kott
sukker. Gjender det man blir
uten bitsukker, kan husmora
koke ei plate sukker av farin.

10. De fleste setter fløyte til
kaffen, en iakttar at fler
og fler går over til å drikke
den svart. Man tror den blir
mer "lett fordøyelig" da.
Ost eller vispa egg i kaffen.
Kjenner en ikke, men en veit
av at prim ble nytta i ste-
det for sukker både under sis-
te og forrige krigen. Under
krigen 1914-18 brukte man og-
sa rosiner, sjokolade og drops
til kaffen under sukkermangelen.

11. Te.
Teen er ikke hverdagsdrikk
her; den blir helst nytta
som selskapsdrikk eller ved mere
festlige anledninger. En kjenner
til at man gammalt laga te
av lythelbarblad, og under siste
krigen ble denne kunstst frisket
opp igjen. (Dette er nærmere om-
talt i boka "Krigs og okkupasjons-
tidens historie for Brekken.

318 sider. - Nr. 16, 66.) Man
forsøkte seg også med å trekke

8818

6422

Se av Knuste myper og rogne-
bar.

Hitterdal 31. okt. 1951.

Lars Valseth,
Hitterdal.